

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IEȘE ÎN FIECARE ȚI.

Pe un an 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe an 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Serisori nefrancate nu se primesou. — Manuscripte nu se retrămitu.

NR. 150.

Duminică, 7 (19) Iuliu.

1885.

BrașovŪ, 6 (18) Iuliu 1885.

Telegrama dela Budapesta, publicată mai la vale, ne vorbește de orecare ovațiune, ce i s'ar făcut d-lui Trefort de unii învățători din Băntu. Dl. Trefort se folosi de această ocașiune spre a șterge puțin urmele penibilei impresiuni ce a făcut o asupra tuturor — și în țară și în străin — strămutarea juriului dela Sibiu la Clușiu și mișcarea de maghiarizare pornită de Kultur-egylet-„ul. din Ardél.

Este un neadevăr și-o clevetire—dice ministrul — decă se susține, că limba maternă a naționalităților ar fi amenințată în Ungaria. Ceea ce doarește el, este ca toți cetățenii să știe ungurește, mai mult nimic.

Ca să ne putem face o idee clară despre modul cum înțelege dl. Trefort lățirea cunoștinței limbei maghiare, pe lângă respectarea limbei noastre materne, vom da aici cititorilor cum se face o pildă instrucțiunea copiilor noștri în școlile de stat maghiare. Un tiner student român, ce ne vizită zilele acestea, ne povestește următoarele:

Eram în prima clasă a școlii civile (Polgáriiskola) din orașelul Lipova. Cu toții eram școlari, între cari 18 Români, de nu mă în număr 7 Maghiari, 3 Evrei, 1 Bulgar și ceilalți Nemți. Acurateța, cu care profesorii noștri își făceau cursurile, grație atențiunii harnicului director, era esemplară. Prima ocupațiune însă, ce aveau ei și cu deosebire d-lui Director, când intrau în clasă, era se ne învețe a cunoște: cine suntem? Dar se nu credea eieva că acesta se făceau după principiul dicalui din fruntea templului delfic. Tota măestria consta într-un interrogatoriu, împreunat cu nise exerciții gimnastice, ceea ce, fiă dăș fără sfială, ne procură plăcere, căci veniam în mici conflicte și dispute cu profesorii noștri.

Iată pe scurt d-er fidel decursul aceluiaș interrogatoriu. După ce intra profesorul în clasă și se ocupa locul, ne provoca se ședem și noi: „Üljetek le!“ Acesta trebuia se o facem cu precisiune militară, de-aceea ne dojena se stăm militarice și se ne aședam de-odată, apoi ne comanda: „Keljenek fel a Magyarok!“ (Se se indice Maghiarii!) Toți trebuia se ne sculam. Venia apoi comanda: „Keljenek fel a Románok!“ (Se se școlă Români!) Aici profesorul ne priia încreșind fruntea, căci aștepta se ședem liniștit și se tăcem ca peșcii. D-er noi Români, mândri de numele nostru, eram numai decăt în picioare. Se fi vedut ce fulgere se descărau atunci din ochii și ce tunete se sloboziau din gura profesorului asupra noastră. Trebuia se ședem din nou și profesorul își repeta comanda până când la „Keljenek fel a Románok!“ nu se ridica nici unul! Acesta se întempla și cu ceilalți școlari Germani, norocul lor numai că nu dădeau profesorului așa mult de lucru.

După aceste exerciții ciudate profesorii adreseau fiecăruia din noi separat întrebările următoare — se înțelege în limba maghiară, care era limba de propunere: — Cum te chiamă? — Unde te-ai născut? — Ce e tată-tău? Care-i limba ta maternă? — La toate aceste întrebări trebuia se răspundem și, ca un fel de conchiziune, ne întreba la urmă: „De azért te mégis mi vagy?“ — Azért én mégis magyar vagyok! — És miért vagy te magyar? — Azért mert... magyar országban születtek? — S kérlek rá hogy magyar vagy? — Igenis, büszke vagyok rá, hogy magyar vagyok! (Pe românește! Dar cu toate acestea ce ești? — Cu toate acestea sunți Maghiar, — Și de ce ești Maghiar? — Fiindcă m'am născut în țara Maghiarilor.)

Și te bucuri că ești Maghiar? — Da, sunt mândru, că sunt Maghiar.

Acest dialog trebuia se se esecute din literă în literă și era vai de cel ce cuteză se afirma că nu-i Maghiar.

Am spus și tatălui meu cum mă silia profesorul a mă mărturisi ca Maghiar, și el, vedându cum eram de maltratată acolo m'a luat dela școlă ungeră și m'a trimis la o școlă română....

Șapte ani au trecut de atunci, după cum ne spune tinerul nostru. Dl. Trefort era atunci numai de trei ani ministru și multe nu erau, cum sunți astăzi. Nu există nici silă legală pentru învățarea limbei maghiare în școlile populare nemaghiare, nici nu se prigonește învățătorii, ce și împlin conștient datoria față de limba lor română și nu erau „Kultur-egyleturi“, cari se li laude pentru neglijerea ei și se le dea premii pentru merite câștigate prin lățirea limbei maghiare. Pe atunci guvernul și dieta maghiară nu părăsiseră încă politica mai moderată inaugurată de Eötvös și Deák și totuși în școlile supravegiate de ministru de culte și instrucțiune se făcea această propagandă pentru maghiarism care trebuia se omore simțirile naturale și nobile din inimile copiilor români și se crească din ei nise cetățeni fără de caracter.

Cine se mai credă dar vorbelor înflăte ale lui Trefort?

Anglia și Rusia.

În fața situațiunii politice, ce a luat o schimbare atât de serioasă din cauza cestiunii afgane, corespondentul din Londra al lui „N. fr. Presse“ s'a vedut indemnă a vorbi cu un membru al cabinetului engles, cerându-i lămuriri asupra adevăratei stări de lucruri. Membrul cabinetului a declarat, că situațiunea a devenit serioasă, că Rușii au ocupat nu numai intrarea nordică a defileului Zulficar — pe când după invoiala făcută întregului defileu avea se se lase Afganilor — ci Rușii au înaintat încă și trupe amenințându și celălalt capăt al defileului. Acestă înaintare de trupe se consideră în Londra ca un simptom forte serios. Amintitul om de afaceri dice, că Rusia se înșală dacă crede că liberalii nu vor sprijini pe conservatori în opozițiunea lor în contra pretențiunilor rusești, deorece liberalii încă hotărâseră se nu cedeze Rușilor cu nici un preț defileul Zulficar.

„Oficiul Reuter“ anunță cu data 16 Iuliu n. din Teheran, că în timpul celor din urmă 14 zile au sosit în Merv și în Pul-i-Chisti întăriri considerabile de trupe rusești. Se vede că Rusia vrea se resolve cestiunea afgană prin arme, deorece toate foile englese afirmă, că atitudinea Rusiei a devenit atât de ostilă, încât nu mai voiesce se se țină nici de invoiala stabilită între Giers și Granville. Rusia vrea deplina dominațiune peste întreg defileul Zulficar.

„Saint-James Gazette“ consideră situațiunea din Asia centrală atât de amenințătoare, ca niciodată, și crede că Rușii au intențiunea se esecute o lovitură neașteptată contra Heratului. „Globe“ dice că mai bine războiu cu Rușii, decăt se li se dea Zulficarul.

Căpitanii Yate și Peacock din comisiunea de graniță au sosit în Herat și au plecat, la invitarea autorităților afgane, se inspecteze fortificațiile. Restul comisiunii s'a apropiat de Herat, ca se potă comunica și primi mai ușor sciri.

SCRILE ȚILEI.

„Szatmármegyei Közlöny“ scrie: „În vécul societății széchenianice, reuniunii pentru cultura Ardélului“, se întempla frumosul casă, că trei popi olahi au ridicat dela oficiul de dare din Careii mari prin chitanțe date

în limba olahă congrua ce o dă preoților statul. Ba unul i-a și spus respectivului funcționar de dare, care se 'ndoa se ia ori nu chitanțele, că d-er nu e frumos, că nu știe limba română... În tot casul e o îndrăsnită provocare a maghiarismului, când acești domni nu se sfiesc se evite, într-un mod ostentativ, a vorbi limba oficială a statului când ridică sume ce li se dau sprijin chiar din partea statului. Nici un comentariu nu mai e de lipsă! Dar acel funcționar, care a comis o ilagalitate luând chitanțele în limba română, ar merita se fiă tras la dare de sémă de direcțiunea financiară regescă din Sătmar. La acestea forte bine observă „Kronstädter Zeitung“: „Bietul om, care-a scris acest comic comunicat, nu are șire de al 23-lea § din legea naționalităților și pare că trăește în părerea, că banii ce curg în visteria statului sunți bani curat unguresci și că nu vin în cea mai mare parte dela cetățeni nemaghiari.“

—0—

Ni se scrie din Borszek cu data de 3 Iuliu: „Mi s'a urit cimplit aci, din cauză că oșpeții sunți ca cupraștia; nici odată n'a fost atăt de puțină lume ca acum, imi pare că din pricina bólei de gât, care a bantuit pe aci. De altmintelea timpul e superb. Dacă până Duminică în 8 Iuliu nu mai sosesc oșpeți, rămânem pustii.“ S.

—0—

Bietul „Ellenzek“ nu mai scapă de necazuri și suferări. Fierbe fierea în el, că un comerciant din Odêrheul s'ecuesc a dat un circular în limba germană. „Asta este o adevărată insultă — strigă necăjitul „Ellenzek“ — că un librar maghiar nu se sfiesc în Ungaria a întrebunța tipărituri germane cu predicatle sale de nobil. Pfui! Tot așa de cătrănit e și pe reuniunea industrială din Orăștia, că firma unui birt — ce e proprietatea ei — este germană, măcar că reuniunea trăește în Ungaria. Trebuie că sunți călduri mar în Clușiu.

—0—

La 12 Iuliu în Bistrița o servitoare a bătut, pe când juca, un pahar cu apă rece; urmarea a fost, că imediat cădă mortă la pământ.

—0—

„L'Indépendance roumaine“ scrie, că după rapoartele sosite din diferite părți, ale țării, recolta grăului, care e aproape terminată, este forte satisfăcătoare ca calitate și cantitate. Recolta porumbului promite a fi escelentă în anul acesta.

—0—

Guvernul rus a însărcinat pe d. Widholm, unul din cei mai cunoscuți naturaliști, se mērgă în România, se studieze serviciul antifloxeric al țării și în același timp se facă studii asupra acestui flagel.

—0—

„Telegrafului“ i se scrie din Basarabia, că acolo dealungul riului Prut au apărut o mulțime de șerpi, a căror mușcătură produce o fierbințelă și un fel de friguri, cari durază cinc și opt zile. Șerpele e de grosimea degetului și are mărimea unui cot, aparține, după spusele unui profesor de științe naturale din Chișinău, speciei cunoscute în zoologie sub nume de Vipera Berus. Copii și femeile care culeg cășune și smeură sunți mai cu sémă victimele acestor țiritoare.

—0—

„Lupta“ comunică, că în ultima sesiune a examenelor pentru bacalaureat s'au prezentat în Iași 56 candidați, din cari 20 au fost respinși de comisiune, pentru că n'au întrunit condițiunile de admitere. Din cei 36 admiși, 17 au obținut diploma de bacalaureat.

—0—

Țiarului „Tutova“ din Bêrlad i se comunică, târgușorul Săveni, județul Dorohoiu, că în noptea de 25-26 Iuliu, pela orele 12^{1/2}, biserica care s'a fondat la anul 1805 și este de-o mărime și frumusețe rară a fost atinsă de trăsnet, ardându-i acoperământul de tot și clopotnița; iară în interiorul ei fulgerul i-a distrus o parte din catapetmă și părți din unele policandre, rămânând iconele intacte, precum și celălalt mobilier al acestui sfânt locaș.

—0—

Duminică în 19 Iuliu n. orchestra orășenească va da în grădina „Pomului verde“ un concert-serată cu ur-

Nr. 333 ex 1885.

a. f. sc. gr.

Publicațiune de licitațiune pentru arândarea dreptului regală de propinațiune sèu cârciumărită.

A) Obiectul.

Fondul scolastic centrală al foștilor grănițeri români de religiea românescă greco-catolică de pe teritoriul regimentului de odinióră c. r. al II-le românu de margine din Ardeală Nr. 17 posedă

I cu dreptă de proprietate avitică dreptul regală de cârciumărită din comunitățile de pe Valea Rocnei sèu a Someșului și anume:

1. din Năsėudă, 2. din Rebrășóra, 3. din Rebramare, 4. din Parva (Lunca Vinului) 5. din Nepos (Vărarea), 6. din Feldru, 7. din Ilva-mică, 8. din Sângeorgiu, 9. din Maieră, 10. din Rocna vechiă, 11. din Rocna nouă (Șanțu), 12. din Ilva-mare, 13. din Măgura, 14. din Santu-Iosifă (Poiana), 15. din Leșiu, 16. din Salva, 17. din Hordou, 18. din Bichigiu, 19. din Telciu, 20. din Romuli, (Strimba), 21. din Runcu, 22. din Mititeiu, 23. din Găurenă, 24. din Plaiu (Suplaiu), 25. din Poienă (Poienile Zagrei), 26. din Zagra, 27. din Mocodă cu cele două comunități de după tērgă (dela Șieu), 28. din Nusifalėu (Nagy-Falu) și 29. din Sântă-Ioana (Szt.-Iván).

a) Dela scaldele dela Rocna numite: Valea Vinului.

II. Ca cumpăratură liberă dreptul regală de cârciumărită dela scaldele dela Arieșă (Dombhát).

III. Asemenea ca proprietate câștigată pe temeiul serviciului militar de 88 (optzeci și optă) de ani și a regulamentului de graniță din 1766 prin complanarea fondului scolastic centrală greco-catolică cu erariulă în pactulă din 12 Martiu 1872 dreptul regală de cârciumărită din comunitățile:

a) din Valea Borgoului: 30. Borgo Rusă (1) 31. Borgo Diosenă, (2) 32. Borgo Miđlocenă (3) 33. Borgo-Susenă (4) 34. Borgo Prundă (5), 35. Borgo Bistrița (6) 36. Borgo Tiha (7), 37. Borgo Murășenă (8).

b) de după tērgă, de pe Valea Șieului, sèu cerculă Monorului, 38. Budaculă românu (Román Budák) (1), 39. Ragla (2), 40. Șieuță (Kis Sajó) (3), 41. Monoră (4), 42. Gledină (5).

c) Din Valea Mureșului (totă de după tērgă, cerculă Monorului, acum comitatulă Murășă-Turda), 43. Rușii în munți (Maros-Oroszfalu) (6) și 44. Morărenă (Monosfalu) (7).

IV. Mai încolo totă pe calea cumpăraturei libere prin fondulă filiale de rezervă ală fondului scolastic centrală gr.-cat.

1. dreptul regală din prediulă Măgura Calului în estravilanulă comunităței Borgo Tiha și 2. dreptul regală de cârciumărită din Tihuța în estravilanulă comunităței Borgo Prundă.

V. Dintre aceste esercita acestă dreptă fondulă scolastică centrală susă numită eschisivă preste anulă întregă în Aniesiu (II) în Valea Vinului (I a), în Măgura Calului (IV 1) și în Tihuța (IV 1)

VI. În comunitățile Valea Someșului cu Nusifalėu și Sânt-Ioana (I p. 29 inclusive) dreptul regală de cârciumărită de preste anulă e cumulată definitivă cu celă treilunară (liberă) de tómnă.

VII. În comunitățile de pe Valea Borgoului, Șieului și Murășului (III a, b, c) dreptul liberă treilunară de tómnă nu e încă cumulată ci se esercită pe lângă celă de peste anulă.

B) Modalitatea.

Spre a asigură venitele acestui dreptă regală pe dece ani după olaltă, adecă din 1 Ianuariu st. n. 1887 până la 31 Decemvre 1896 inclusive, până la 12 ore la mieđă nopții, administrațiunea fondurilor scolastice și de stipendie ale foștilor grănițeri români de pe teritoriulă susă descriului regimentă, mai târziu în districtulă Năsėudă, ér acum (afară de III c., 1, 2) în comitatulă Bistrița-Năsėudă, publică prin acēsta licitațiune cu oferte și învită pe cei, ce ară dori a luă în arândă dreptulă de cârciumărită în una sèu în mai multe din comunitățile și prediele înșirate sub I II III și IV ca până luni în 17 Augustă st. n. 1885 la 2 ore p. m. sèși trimită la adresa: „Comisiunei administratōre de fondurile scolastice și de stipendii ale foștilor grănițeri români în Năsėudă ofertele compuse în scrisă sigilate, timbrate și încărcate cu vadiulă de 10% (dece la sută) a prețului de strigare satorită după specificațiunea mai dela vale, sèu în bani gata numărați sèu sunători, sèu în note de ale băncei austro-ungare, sèu și în hărtie de stată de ale Austro-Ungariei, computate după cursulă bursei din ȓiua licitațiunei dimpreună cu cupónele și talónele loră încă nedecăđute, scăđute cu 15% sub prețulă nominală.

Ofertele voră avé a cuprinde în sine ca condițiune sine qua non:

1) cumcă îmbiitorulă ia dreptulă de cârciumărită în arândă pe 10 (dece ani) începēndă din 1 Ianuariu st. n. 1887 până la 31 Decemvre 1896.

2) Prețulă câtă îlă oferesce pe anulă pentru fiecare din comunitățile sèu prediele numite, una câte una sèu și mai multe ori tóte întruna, însă așa ca la dreptulă regală din fiecare comunitate sè fiă pusă prețulă oferită pentru acela separată, deórece oferte cumulative cu o sumă pe mai multe, sèu pe tóte drepturile regale din tóte comunitățile în concretă la olaltă, ori și în ce grupe, sèu secțiunii din diferitele valinu se primescă, și de se voră dá, se voră restitui oferentului fără considerare.

Prețulă oferită va trebui sè fiă mai mare decâtă suma pusă ca preț de strigare în conspectulă dela călcăiulă acestei publicațiunii, însă sub acelă preță nici de câtă nu se va acceptă.

3) În ofertă trebuie să fiă pusă neapărată condițiunea că oferitorulă cunósce bine și pe deplină condițiunile generală și specială de licitațiune până în cele mai mărunte părți ale loră și că se supune necondițiunată la ele și sè îndatōresce a-le împlini fără nici o escusare și apoi cumcă se au cetită și espicată și le pricepe și înțelege bine din literă în literă.

4) Ofertulă sèu sè fie scrisă și subscrisă cu mâna propriă a oferentului sèu se aibă tóte recerințele unui documentă deplină validă după procedura civilă.

Indată ce voră trece 2 ore p. m. în Augustă nou 1885, se voră deschide ofertele în fața comisiunei administratōre și a membrilor de comitetă, cari din întâmplare, sèu anume ar luă parte la licitațiune și acele se voră înregistra într'ună protocolă, ce se va suscepe despre licitațiune, începēndă dela celă mai mică oferente până la celă mai mare.

5) la comunitățile din Valea Borgoului, a Șieului și a Mureșului (III. a, b, c) sè se pună în ofertă două sume, adecă suma câtă se oferesce numai pentru dreptulă de preste anulă și suma câtă o oferesce cumulative la olaltă cu celă treilunară de tómnă la olaltă la fiecare comunitate separată.

Comisiunea administratōre va ține cu membrii de față ai comitetului sèu și de sine, ședința secretă, în care va decide numai decâtă că pe care din oferenți sèu pe cari sè-i recomande la comitetă și la locurile superióre spre aprobare, ér celorlalte după decidere numai decâtă le va restitui vadielă depuse. Atătă condițiunile generală, câtă și cele specială mai deaprópe se potă vedé la comisiunea administratōre în órele de oficiu.

Din ședința comisiunei administratōre de fondurile scolastice și de stipendii ale foștilor grănițeri români.

Năsėudă, 12 Maiu 1885.

Președintele:

Iosifă Mihalașiu, m. p.

Secretarulă:

Ioachimă Murășianu m. p.

Conspectă

despre prețurile de strigare satorită pentru dreptulă regală de cârciumărită din cele 44 comunități foste grănițeresci și cele 4 predie din ȓitulă fosfulă II-lea regimentă românu de margine din Ardelă pentru licitațiunea cu oferte din 17 Augustă st. n. 1885.

Nr. curentă	Comitată	ȓiutulă		Comunitatea sèu Prediulă unde e dreptulă de cârciumărită.	Prețul strigarei		Adnotare
		preste totă	în parte		cumulată cu celă de treilună	fără cumulare cu celă de 3 luni.	
		fl.	cr.	fl.	cr.		
1.	Bistrița-Năsėudă	I. Valea Rocnei sèu a Someșului		Valea Rocnei sèu a Someșului	4693	-	Aici prețulă strigarei e pusă și anume la Borgou fiind cumulare numai provisoră, ér după tērgă fără cumulare și de a se îmbia prețulă și fără și cu cumulare dreptului de cârciumărită de 3 luni de tómnă atătă în Valea Borgoului câtă și în cerculă Monorului.
1			Năsėudă	1850	-		
2			Rebrășóra	936	-		
3			Rebramare	400	-		
4			Parva (Lunca Vinului)	1271	-		
5			Nepos (Vărarea)	1522	-		
6			Feldru	1707	-		
7			Ilva mică	2253	-		
8			Sângeorgiu	2185	-		
9			Maieră	4453	-		
10			Rocna vechiă	1790	-		
11			Rocna nouă (Șanțu)	1612	-		
12			Ilvamare	1130	-		
13			Sântu Iosifă (Poiana)	670	-		
14			Leșiu	1225	-		
15			Salva	2009	-		
16			Hordou	690	-		
17			Bichigiu	474	-		
18			Telciu	2230	-		
19			Romuli (Strimba)	271	-		
20			Runcu	579	-		
21			Mititeiu	644	-		
22			Găurenă	165	-		
23			Plaiu (Suplaiu)	247	-		
24			Poienă (Poienile Zagrei)	526	-		
25			Zagra	1661	-		
26			Mocodă	1060	-		
27	După tērg sèu Valea Șieului						
28	Nusifalėu (Nagyfalu)	370	-				
29	Sânt-Ionă (Szt. Iván)	156	-				
a)	III. Valea Borgoului	II. Valea Borgoului	II. Aniesă (Domb hat)	a) Valea Borgoului	1778	-	
II.				1. Borgo-Rusu	1600	-	
III.				2. Diosenă	2149	-	
30				3. Miđlocenă	2766	-	
31				4. Susenă	2150	-	
32				5. Prundu	3986	-	
33				6. Bistrița	3152	-	
34				7. Tiha	2542	-	
35	8. Murășenă	2016	-				
36	III. Valea Mureșului	După tērgă, cerculă Monorului la Șieu	b) După tērg sèu cerculă Monorului	1. Budaculă românu (Román Budák)	568	-	
37				2. Ragla	228	-	
38				3. Șieuță (Kis-Sajs)	1475	-	
39				4. Monoră	1486	-	
40				5. Gledină	1431	-	
41	IV. Măgura calului	După tērgă, cerculă Monorului la Șieu	c) Valea Murășului	Rușii în munți (Maros Oroszfalu)	1829	-	
42				7. Morărenă (Monosfalu)	457	-	
43	I. Valea Rocnei sèu a Someșului	II. Valea Borgoului	II. Aniesă (Domb hat)	1. Măgura calului	965	-	
44				2. Tihuța	681	-	

Anunțămă aceloră onorați cetitori, cari voră binevoi a se abonă la fóia nóstră de aici încolo, că avemă încă în rezervă numeră dela începutulă anulă 1885 prin urmare potă sè aibă colecțiunea completă.

ADMINISTRAȚIUNEA „GAZ. TRANS.”